

Martina VÍTKOVÁ, „*K víře evangelické se přiznávám.*“ *Svět nekatolíků na jihozápadní Moravě a proměny toleranční doby*, České Budějovice 2008 (diplomová práce Historického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 101 s.)

Posudek vedoucího diplomové práce

Jihozápadní Morava nepatří k územím, kde by měl výzkum tajného a posléze tolerovaného nekatolictví dlouhou a plodnou tradici. Přesto se jedná o lokalitu, která byla z konfesijního hlediska zajímavá a pro níž se dochovaly některé pozoruhodné prameny, které diplomantce umožnily zabývat se evangelickou minoritou ve druhé polovině 18. století. Zatímco ve své bakalářské práci obhájené před dvěma lety se Martina Vítková věnovala historii sboru v Moravči, tentokrát svou pozornost upřela na česko-moravské pomezí do oblasti Horních Dubenek, kde roku 1783 vznikl toleranční luterský sbor.

Studium tématu zahájila diplomantka důkladným archivním výzkumem, při němž se jí podařilo shromáždit široké spektrum pramenů různé vypovídací hodnoty, které jí umožnily samotný akt tolerančních přihlášek, názory nekatolíků na katolickou i svou víru nebo vztah členů evangelické minority k většinové katolické populaci nazírat z různých úhlů pohledu, tedy optikou katolické církve, zástupců pozemkové vrchnosti (majitelů panství Telč), státních autorit (krajských hejtmanů), samotných evangelíků či nově příchozích evangelických pastorů. Celkem zdařile se Martina Vítková vypořádala také se současnou (spíše již odeznívající) diskusí o povaze kontinuity u českých nekatolíků. Dokázala se přitom vyhranit vůči oběma autorům, kteří v ní vystupují, a na základě zkoumaných pramenů si definovat vlastní pojetí kontinuity (s. 17).

Výklad věnovaný situaci na jihozápadní Moravě a částečně i v jihovýchodních Čechách diplomantka rozdělila do dvou částí. V první, stručnější kapitole se zabývala předtoleranční dobou. V jejím kompilativně pojatém úvodu stručně popsala náboženský vývoj v této části telčského panství v 16. a 17. století. Na základě zповědních seznamů z konce 17. století a pramenů o sto let mladších tu konstruovala kontinuitu nekatolictví u některých rodin mezi pobělohorským obdobím a toleranční dobou (s. 23). Za zajímavější považují druhou kapitolku, v níž se diplomantka na základě výslechových protokolů s držiteli zakázaných knih ze šedesátých let 18. století, vedených počátečním děkanem Johannem Geislerem, věnovala jejich četbě, způsobům jejich šíření i názorům „tajných“ nekatolíků na katolickou víru.

Větší pozornost věnovala Martina Vítková toleranční době. V úvodu této kapitoly se zabývala uveřejňováním informací o tolerančním patentu ve zkoumané oblasti. Na to navázala

výkladem o průběhu tolerančních přihlášek v této části Jihlavského kraje, k nimž začalo docházet od počátku února 1782. Po zajímavých brtnických přihláškách se podrobně věnovala situaci na telčském panství. Martina Vítková se přitom nespokojila s pouhým popisem událostí, ale pokusila se sledovat způsoby chování a motivace jednotlivých stran tohoto mocenského aktu, tedy duchovních a státních autorit i samotných „nových“ evangelíků. Následně popsala vznik sboru v Horních Dubenkách, aby se v dalším výkladu opět vrátila k samotným výpovědím při tolerančních přihláškách a pokusila se v nich vysledovat konstrukci sebe sama (u evangelíků) či těch druhých (z pohledu katolíků). Některým zajímavým výpovědím evangelíků reflektujícím katolickou víru, svátosti, spásu či očistec ale mohla být věnována větší interpretační pozornost. Samostatný výklad diplomantka věnovala problematice víry a konverzí žen a dětí. Narativní výpovědi pramenů, zejména výslechových protokolů a tolerančních přihlášek, v následující části své práce vhodně doplnila statistickými výzkumy vycházejícími z dochovaných matrik, jež jí měly doložit některé momenty související se vzájemným soužitím katolíků i „nových“ evangelíků, zejména s problematikou smíšených sňatků a kmotrovství. Zcela na závěr své diplomové práce se Martina Vítková pokusila nahlédnout na raně toleranční dobu očima nových pastorů přicházejících z Uher, jejichž korespondence je uložena v SAV v Bratislavě.

Diplomová práce Martiny Vítkové je příkladovou studií zkoumající problematiku tajného a posléze tolerovaného nekatolictví na jihozápadní Moravě. Vychází především z důkladného studia širokého spektra archivních i vydaných pramenů, které se pokouší interpretovat, ale nikoliv zobecňovat. Ukazuje, že zkoumaná lokalita měla svá některá specifika, související se zdánlivou uzavřeností lokality, tradicí nekatolictví či s postojem mocenských – duchovních i světských – autorit.

Posuzovanou diplomovou práci považuji za zdařilý příspěvek k dějinám toleranční doby. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnotit jako **výbornou**.

PhDr. Josef Hrdlička, Ph.D.

Jindřichův Hradec, 24. srpna 2008